

NÆSTVED MUSEUM

Næstved kommune
Teknisk forvaltning
att. Niels Erik Nørregaard
Brogade 2
4700 Næstved

22.12.1992 PBH
NÆM 1992:400

Vedr. forslag til lokalplan F5.1-1 Golfbane ved Stenbæksholm

Rapport vedr. arkæologiske interesser

I forbindelse med Næstved kommunes udarbejdelse af nævnte lokalplanforslag har Næstved Museum undersøgt de arealer, som tænkes udlagt til golfbane i 1993 (A1+B i forslaget).

Museets undersøgelser omfatter:

- arkivalsk kontrol (sognebeskrivelsen/Det kulturhistoriske Centralregister)
- gennemgang af ældre kortmateriale
- rekognosceringer på arealerne (09.12. og 18.12.1992)

Undersøgelsesresultaterne kan sammenfattes således:

Sognebeskrivelsen har kun noteret et enkelt punkt på arealerne, nemlig SB15 Tittehøj (navngivet ved hjælp af Tittehøjs Agre og Enge på ældre kort), en fredet gravhøj. Ældre kort, specielt kortet fra 1830, viser imidlertid et større antal gravhøje, af hvilke én endnu har høj-karakter. De øvrige optræder som højtomber, påvist ved markvandringerne.

Kontor:
Ringstedgade 4
DK-4700 Næstved
Tlf.: 55 77 08 11
Giro: 6 32 73 70

Udstillinger:
Helligåndshuset
Ringstedgade 4
Næstved

Boderne
Sct. Peders Kirkeplads 8
Næstved

Allerede ved at benytte ældre kort kan man altså påvise betydeligt flere oldtidsminder på arealerne, end sognebeskrivelsen lader ane.

Rekognosceringerne har derudover føjet andre punkter til. Endelig må det formodes, at der under pløjelaget findes endnu flere oldtidsforekomster, som ikke kan opdages ved markvandringene.

Generelt om området

De berørte arealer indgår i Stenbæksholm ejerlav under Fodby sogn. Nærmere bestemt er der tale om gård nr.1 (Skydebanegården) og gård nr.2 (Almagergård), som sammen med gård nr.3 (Egesgave/Egeshave) dækker en markant morænebanke i Stenbæksholm ejerlav, idet landsbyen Stenbæksholm atypisk er placeret lavt på arealer tæt ved fjorden.

Almagergård-banken afgrænses mod syd af Karrebæk Fjord, mod vest af Dyvesbækken, som afvander Læs-Mosen nord for banken, medens der endelig mod øst er terrænmæssige spor efter en mindre bæk med afløb mod fjorden.

Almagergård-banken er således topografisk veldefineret.

De indtil videre erkendte oldtidsforekomster fordeler sig på perioderne:

Ældre stenalder

Ved rekognosceringerne er der fundet oldsager fra Ertebøllekultur, først og fremmest på et større bopladsområde (lok.I) ved sømærket sydøst for Almagergård omkring kote 2,5 m o.h. Desuden er der fundet en skiveøkse på marken ved Tittebjerg ved højtomt C.

Yngre stenalder og bronzealder

Spredt over hele arealet er der fundet adskillige flintafslag og enkelte egentlige redskaber såsom skrabere. Disse flintsager viser, at hele området har været inddraget i oldtidens aktiviteter.

Særligt må man fremhæve pladsen (lok.II) syd for højtomterne E og F, en jævn flade ned mod fjorden, hvor der i pløjelaget findes flintafslag, trækul og kogesten. Der er rimeligvis her tale om et bopladsområde, måske i tid korresponderende med de oven for liggende gravhøje.

Gravhøjene, som formodentlig stammer fra yngre stenalder og bronzealder efter deres karakter og placering at dømme, omfatter følgende forekomster:

- A SB15 TITTEHØJ, den vestlige del afgravet, fremtræder som stærkt nedpløjet højtomt, den østlige del velbevaret, fredet
- B SB16 højtomt på udstykningen vest for Almagergårds jorder, højens østlige del ligger på Almagergårds jord og er stærkt nedpløjet
- C nedpløjet høj, svag forhøjning med brændt flint
- D nedpløjet høj, forhøjning med brændt flint
- E nedpløjet høj, område med brændt flint
- F høj, markeret på kort 1830, nedpløjet højning med brændt flint
- G høj, markeret på kort 1830, ikke fundet ved rekognosceringen
- H høj, markeret på kort 1830, stor højrest bevaret i mindre bevoksning, en del af højen er dog nedpløjet og ligger som højtomt i marken
- J mulig højtomt, område med brændt flint
- K mulig højtomt, højning med brændt flint

Jernalder

Der er ingen påviste forekomster fra denne del af oldtiden, men det er højst tænkeligt, at bopladsrester vil dukke op ved prøvegravninger og anlægsarbejder i området. F.eks. vil det være oplagt at holde udkig efter ældre udgaver af Stenbæksholm, gerne placeret højere i terrænet, f.eks. på Almagergård-bankens skrån timer. Lok.II kan vise sig at være en sådan jernalderboplads.

Middelalder

Stednavnet Munkerød lige nord for Almagergård minder os om middelalderens agerdyrking i området, hvor marker har vekslet med skovpartier.

Ved rekognosceringerne er der fundet flere middelalderlige potteskår sydvest for Almagergård. Det kan endnu ikke afgøres, om disse er bragt ud med gødning fra Stenbæksholm, eller om de stammer fra større eller mindre bosættelser på Almagergård-banken.

Der er fundet skår af en højmiddelalderlig kande af blyglaseret rød gods med fingerindtryk langs bunden, og der er fundet flere skår af senmiddelalderlige tyske stentøjskar.

I denne forbindelse kan det nævnes, at der på lok.II er fundet et lille skår af et pasglas fra 1500- eller 1600-årene.

Den gamle landevej

På kortet fra 1830 ser man, at landevejen fra Stenbæksholm mod Karrebæk tidligere gik syd om Almagergård og videre ned over marken syd om højen F til Dyvesbro ved Dyvesbækkens udmunding i fjorden.

Endnu på målebordsbladet fra o.1900 ses den gamle landevej, nu som markvej, fra Stenbæksholm til skellet mod Almagergård. På denne gårds marker var vejen allerede pløjet væk.

Denne gamle landevej, som ved midten af 1800-årene afløses af en ny vej nord om Stenbæksholm og Almagergård, er den samme, som ses på videnskaberne selskabs kort fra o.1770, og den kan meget vel være særdeles gammel.

Det vil have stor betydning for studiet af bosættelsesmønstre og infrastruktur i området, om man kan undersøge denne landevej og datere dens ældre udgaver. Et oplagt sted til en sådan undersøgelse er lok.III, hvor vejen passerer den tidligere omtalte lille bæk, men også andre steder må komme på tale som undersøgelsesområder.

Konklusion

Der er ved arkivalsk kontrol, kortstudier og rekognosceringer på markerne fundet så talrige og omfattende oldtidsforekomster på de arealer, som påtænkes udlagt til etape I af en ny golfbane ved Stenbæksholm, at arealerne må gennemarbejdes arkæologisk, i første omgang ved prøvegravninger, derefter ved egentlige udgravninger i de objekter, som viser sig relevante ved prøvegravningerne.

Det kan endvidere vise sig nødvendigt at lægge beskyttende restriktioner på særlige områder, f.eks. større bopladser og højtømter, således at disse ikke ødelægges ved grubning og anden jordbearbejdning af destruktiv karakter.

Det vil være en god idé at lade det arkæologiske arbejde udføre, før anlægsarbejdet sættes i gang.

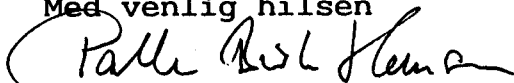
I forståelse med rigsantikvarens arkæologiske sekretariat skal vi derfor opfordre til, at der snarest muligt afholdes et møde med de involverede parter med henblik på at etablere gode samarbejdsrelationer for den store arbejdsopgave, som venter.

De involverede parter er efter vort forslag følgende:

- Næstved kommune, som ejer arealerne
- Rigsantikvarens arkæologiske sekretariat
- Næstved Museum, som skal forestå udgravningerne
- Golf-klubben, som skal leje de klargjorte arealer

Endelig skal vi foreslå, at Næstved kommune som grundejeren tager initiativ til afholdelse af omtalte møde, som vi i øvrigt ser frem til.

Med venlig hilsen

Palle Birk Hansen
museumsleder

Kopi til rigsantikvarens arkæologiske sekretariat (RAS)